

Podstawowym celem przygotowań obronnych Rzeczypospolitej Polskiej jest stworzenie warunków organizacyjnych do zapewnienia suwerenności, integralności terytorialnej, niepodległości, przetrwania narodu, a także struktur państwa w czasie zewnętrznego zagrożenia jego bezpieczeństwa i w czasie wojny. Głównym celem przygotowania podmiotów leczniczych do działania w sytuacji zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny jest z kolei stworzenie warunków prawno-organizacyjnych do udzielania świadczeń zdrowotnych, tj. podejmowania działań służących zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia. Cel ten można osiągnąć poprzez odpowiednie zorganizowanie, przygotowanie i doskonalenie struktur wykonujących działalność leczniczą w okresie poprzedzającym ewentualne zagrożenie, gdyż w trakcie prowadzonych działań przygotowywanie i organizowanie będzie znacznie trudniejsze, a zarazem mniej efektywne.

Mając na uwadze aktualną sytuację polityczno-militarną w bezpośrednim sąsiedztwie Rzeczypospolitej Polskiej, charakteryzującą się wzrostem prawdopodobieństwa konfrontacji w skali globalnej i dużą dozą nieprzewidywalności, to za zasadne należy uznać, że podjęty w rozprawie doktorskiej problem z punktu oczekiwań społecznych jest istotny, a z naukowego punktu wymagał rozstrzygnięć, co do ustalenia i wskazania kierunków doskonalenia przygotowań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej do realizacji zadań w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.

Dysertacja składa się z pięciu rozdziałów poprzedzonych wstępem i zwieńczonych zakończeniem. Integralną jej część stanowi bibliografia oraz załączniki w postaci kwestionariusza ankiety i arkusza wywiadu.

W rozdziale pierwszym *Założenia badawcze* zawarto informacje na temat procesu badawczego. Stąd też w rozdziale tym została przedstawiona sytuacja problemowa, został określony przedmiot badań, problemy i cele badawcze. Postawiono główną hipotezę roboczą oraz hipotezy cząstkowe. Ponadto przedstawiono ograniczenia badawcze oraz zastosowane metody i techniki badawcze.

Część merytoryczną pracy rozpoczyna rozdział drugi *Ochrona zdrowia w Polsce*, który posiada charakter historyczny. Przedstawiono w nim doświadczenia związane rozwojem i kształtowaniem się obecnego systemu opieki zdrowotnej w Polsce, od odzyskania niepodległości w 1918, poprzez czasy PRL, kończąc na rozwiązaniach wprowadzonych po 1989 r.

Rezultatem badań naukowych przeprowadzonych na potrzeby rozdziału trzeciego *Samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej w systemie obronnym Rzeczypospolitej*

Polskiej jest przedstawienie pojęcia i struktury systemu obronnego Rzeczypospolitej Polskiej, ze wskazaniem miejsca przygotowań obronnych w systemie bezpieczeństwa narodowego RP. Ponadto w rozdziale zawarto analizę aktów prawnych dotyczących przygotowań obronnych państwa¹, ze szczególnym uwzględnieniem przygotowań obronnych w części niemilitarnej systemu obronnego państwa.

Rozdział czwarty *Stan obecny przygotowań obronnych samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej* został poświęcony organizacji przygotowań podmiotów leczniczych do działania w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny. W rozdziale tym zwrócono szczególną uwagę na planowanie zadań na potrzeby obronne państwa oraz na zadania realizowane przez SPZOZ na potrzeby obronne państwa.

W ostatnim rozdziale, w rozdziale piątym *Kierunki doskonalenia przygotowań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej na potrzeby obronne państwa* zostały przedstawione, w oparciu o przeprowadzone zarówno teoretyczne, jak i empiryczne badania naukowe, proponowane kierunki zmian na rzecz doskonalenia przygotowań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej na potrzeby obronne państwa.

Poszczególne rozdziały zawierają wnioski stanowiące syntezę badań nad określonym problemem szczegółowym, a konstatacje wynikające z przeprowadzonego procesu badawczego, zostały ujęte w zakończeniu dysertacji.

Efektom realizacji badań wstępnych było sformułowanie głównego problemu badawczego o treści: w jakich obszarach zasadne jest doskonalenie przygotowań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej do realizacji zadań w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny? Warunkiem rozwiązania głównego problemu badawczego było udzielenie odpowiedzi na cztery problemy szczegółowe. Takie określenie głównego problemu badawczego pozwoliło na zbadanie tych obszarów wiedzy, których poznanie było niezbędne do przedstawienia kierunków doskonalenia przygotowań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej na potrzeby obronne państwa.

W literaturze przyjmuje się, że cel badań naukowych może posiadać charakter poznawczy oraz charakter użyteczny. Na potrzeby badań naukowych przyjęto, że celem poznawczym będzie diagnoza przygotowań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej do działania w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny. Cel użyteczny został z kolei sprowadzony do wskazania kierunków

¹ Stan prawny na dzień 31 grudnia 2024 r.

doskonalenia przygotowań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej do realizacji zadań w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.

Zdobyta wiedza i rezultaty wstępnych badań problemu pozwoliły na sformułowanie następującej głównej hipotezy roboczej: doskonalenie przygotowań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej do realizacji zadań w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny wymaga zintegrowania przygotowań obronnych SPZOZ-ów z całokształtem przygotowań obronnych państwa, co wymaga m.in. zmian rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 października 2023 r. w *sprawie przygotowania i wykorzystania podmiotów leczniczych na potrzeby obronne państwa*, a także wypracowania reguł współdziałania z innymi podmiotami realizującymi zadania obronne.

Badania naukowe zostały przeprowadzone wyłącznie w oparciu o akty prawne oraz dokumenty niestanowiące informacji niejawnych i objęły podmioty lecznicze prowadzące działalność leczniczą w rodzaju ambulatoryjnego świadczenia zdrowotnego udzielanego w ambulatorium, tj. w przychodni, poradni, ośrodku zdrowia, lecznicy lub ambulatorium z izbą chorych.

Wieloaspektowość przyjętych w pracy problemów badawczych sprawiła, że prócz metod teoretycznych istotne znaczenie w procesie badań odegrały empiryczne metody badawcze, a przede wszystkim metoda sondażu diagnostycznego w postaci techniki ankiety i techniki wywiadu z ekspertami. Adresatami badań z zastosowaniem techniki ankiety były osoby zarządzające samodzielными publicznymi zakładami opieki zdrowotnej, dla których organem założycielskim jest Miasto Stołeczne Warszawa, prowadzące działalność leczniczą w rodzaju ambulatoryjnego świadczenia zdrowotnego udzielanego w ambulatorium. Technikę wywiadu zastosowano natomiast wobec pracowników wymienionych wyżej SPZOZ, którzy w tych podmiotach leczniczych realizują zadania na potrzeby obronne państwa. Otrzymane w ten sposób wyniki badań pozwoliły na ukazanie obecnego stanu przygotowań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej prowadzących działalność leczniczą w rodzaju ambulatoryjnego świadczenia zdrowotnego na potrzeby obronne państwa oraz wskazanie kierunków doskonalenia tych podmiotów na rzecz realizacji zadań w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.

W efekcie przeprowadzonych badań naukowych hipotezy częściowe zostały zweryfikowane, co wpłynęło na weryfikację głównej hipotezy roboczej. Organizacja przygotowań podmiotów leczniczych, w tym samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej jest poddawana dynamicznym zmianom, które wynikają przede wszystkim z

transformacji systemu prawnego regulującego omawianą problematykę. To z kolei dyktuje konieczność dostosowania zarówno wewnętrznych regulacji do przepisów prawa powszechnie obowiązującego, jak i opracowania własnych rozwiązań organizacyjnych, będących odzwierciedleniem, a zarazem kontynuacją postanowień zawartych w tych przepisach. Pomimo, iż rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 października 2023 r. w sprawie przygotowania i wykorzystania podmiotów leczniczych na potrzeby obronne państwa wprowadzało usprawnienia w porównaniu z wcześniejszymi regulacjami w obszarze przygotowań obronnych podmiotów leczniczych, wciąż wymagało dalszych modyfikacji, co potwierdziła nowelizacja z 2024 r. Świadczy to jednocześnie o potrzebie ciągłego doskonalenia regulacji prawnych w tym obszarze, gdyż obecne rozwiązania mogą nie zapewniać wystarczających mechanizmów do długoterminowego planowania i rozwoju zdolności obronnych podmiotów leczniczych, co jest istotne zarówno w kontekście zmieniających się zagrożeń, jak i technologii medycznych. Podsumowując, choć wprowadzone zmiany rozporządzeniami z 2023 i 2024 roku przyniosły pewne usprawnienia, wciąż istnieją obszary wymagające dalszej uwagi i potencjalnych modyfikacji prawnych, aby zapewnić optymalne przygotowanie podmiotów leczniczych, w tym samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej na potrzeby obronne państwa.

Ponadto, mimo uchwalenia 11 marca 2022 r. ustawy o obronie Ojczyzny wciąż zasadnym wydaje się uchwalenie aktu prawnego rangi ustawy, który kompleksowo regulowałby całość przygotowań obronnych państwa, precyzyjnie określając miejsce i rolę w tych przygotowaniach poszczególnych elementów systemu obronnego państwa, w tym samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, oraz zasady współdziałania między tymi elementami. Konieczne jest zatem kontynuowanie działań mających na celu odbudowę systemu pozamilitarnych przygotowań obronnych w instytucjach państwowych. Pamiętać przy tym należy, że na sprawność działania podmiotów leczniczych w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny będzie miało wpływ m.in. współdziałanie z pozostałymi elementami systemu obronnego państwa, jak również współdziałanie pomiędzy poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi ochrony zdrowia.

W czasie zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny, samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej prowadzące działalność leczniczą w rodzaju ambulatoryjnego świadczenia zdrowotnego udzielanego w ambulatorium, tj. przychodni, poradni, ośrodka zdrowia, lecznicy lub ambulatorium z izbą chorych, będą realizowały przede wszystkim ustawowe zadania czasu pokoju, polegające na kontynuacji

udzielania świadczeń zdrowotnych. Beneficjentem świadczeń zdrowotnych będzie głównie ludność cywilna.

Z punktu widzenia sprawności organizacji przygotowań SPZOZ na potrzeby obronne państwa ważne miejsce zajmuje planowanie, będące procesem określania celów i zadań obronnych oraz sposobów ich realizacji. Natomiast skuteczność przygotowań obronnych podmiotów leczniczych powinna przejawiać się osiągnięciem zamierzonych celów. Będzie to możliwe m.in. poprzez ściśle zintegrowanie i zespolenie ustawowych zadań z zadaniami obronnymi realizowanymi przez samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej.

W wyniku przeprowadzonych badań naukowych osiągnięto założone cele badań, tj. cel poznawczy i cel użytkowy. Mianowicie dokonano diagnozy przygotowań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej do działania w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny, a także określono kierunki doskonalenia przygotowań wymienionej kategorii podmiotów leczniczych na potrzeby obronne państwa.

Przygotowanie SPZOZ-ów do sprawnego udzielania pomocy medycznej w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny stanowi obecnie jedno z najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed systemem ochrony zdrowia w Polsce. Skala związanych z tym przedsięwzięć, m.in. konieczność posiadania odpowiedniej liczby przeszkolonego personelu medycznego oraz zapewnienia niezbędnego zabezpieczenia w zakresie infrastruktury, usług, procedur, wyposażenia i zaopatrzenia stanowi przesłankę do przygotowania merytorycznych podstaw do przeprowadzenia zmian formalnoprawnych, strukturalnych i organizacyjnych, których zasadniczym celem będzie podniesienie poziomu gotowości i zdolności operacyjnej struktur odpowiedzialnych za zapewnienie pomocy medycznej w warunkach kryzysu.